ACHÁNOVA KRÁDEŽ A JEJÍ DŮSLEDKY

Původ materiálu
Daniel Heller
Pořadí v lekci
34

Žalm10

Ano, zkoušel jsi nás, Bože, protříbil jsi nás, jako se tříbí stříbro:

Liturgické čtění: Joz 7,1-6

klíčové pojmy, dobové a testoví souvislosti:

- Achan se proviňuje proti Hospodinovu příkazu. Jeho zpronevěra dopadá na celé společenství Izraele. Boží lid je od počátku jedno tělo. Hříchy a poklesky jednotlivce nejsou nikdy jeho soukromou záležitostí. To si má Izrael velmi dobře uvědomit hned na počátku svého pobytu v zaslíbené zemi.

Současná diskuze o problému kolektivní viny zapomíná na to, co SZ dobře ví, že vina jednotlivce ovlivňuje a postihuje společenství. Vina a hřích se nedají redukovat na soukromé sobectví, vždy dopadají na společenství, v němž člověk žije. Vina v tomto smyslu má kolektivní rozměr, proto proroci mluví o nešlechetnosti města Týru a Gázy (Am 1,6.9), nebo o zločinu Judy a Izraele,jak překládají moderní překladatelé (Am 2,4.6), proto z Desatera slyšíme varování, že Hospodin navštěvuje nepravost otců na synech do třetího a čtvrtého pokolení - to není výraz Boží pomstychtivosti, ale poznání, že hřích zasahuje celé společenství, tedy otce, děti, vnuky i pravnuky. Akánova vina má dosah pro celý Izrael, není to jen jeho soukromé obohacování. Modelově se zde ukazuje, že porušení Božího požadavku klatby - t.j. bezvýhradného odmítnutí, zničení všeho Bohu cizího - má zlé následky a za Akána na to Izrael doplatí porážkou v boji a on sám a jeho rodina na to doplatí ztrátou života.

- Aj bylo zničeno podobně jako Jericho, dávno před příchodem Izraelců. Aj znamená v překladu trosky, sutiny. Jak ukazují archeologické průzkumy, město Aj nebylo znovu osídleno. Válečné události se zřejmě týkají dobývání města Bet -el (viz Bič, Palestina II, s.!3n).

Po vykonaném soudu nad Akánem táhne lid na přímý Boží rozkaz znovu proti Aji. Tentokrát jde do boje se zaslíbením, že sám Hospodin dobude město, jehož úděl bude stejný jako úděl Jericha. Přece však je tu rozdíl: získané bohatství města nepropadá klatbě, je rozdáno lidu jako

válečná kořist. Tento rozdíl není v textu vysvětlen. Je možné, že na kořist v Jerichu se mámedívat jako na „prvotiny“, které náležely Hospodinu. Jericho také symbolizovalo celý Kenaan, a tu si měl lid uvědomit, že země je Hospodinova a lidu je svěřena do péče.

- šineárský plášť, zlatý jazyk- přivlastněné předměty dokládají, že Akánova vina nespočívá v zištnosti a touze po hmotném zajištění. Plášť, sám o sobě drahocenný a skvostný, jak naznačuje hebrejské označení, je popsán jako 'šineárský'. Není to určení módního směru. Slovo Šineár bylo starým výrazem pro Babylónii a v Bibli se ho užívá k vyjádření babylónské náboženské a duchovní sféry. (Gn 11,2; Dá 1,2; Za 5,11). Lze tedy soudit, že 'šineárský' plášť byl součástí oděvu, užívaného při věštecko-magické praxi. Neobvyklé je označení zcizeného zlatého předmětu: 'jazyk'. Podle váhy (50 šekelů = asi 3/4 kg) šlo o nevelký předmět, který také zřejmě sloužil k věšteckým účelům. Snad měl nahrazovat nebo zastupovat božská ústa při udílení orákula.

- porážka byla první, kterou Izrael při dobývání země zakusil. Následuje hrůza, zachvacující celý lid. Jozuův úpěnlivý modlitební zápas vyjadřuje krajní ohrožení lidu, kdyby byl Hospodinův plán s Izraelem v Kenaanu zmařen. Jozue se obává, že Izrael bude okolními národy vyhlazen, a tím bude zneuctěno i Hospodinovo jméno.

Hospodin v odpovědi na Jozuovy prosby odhaluje vinu Izraele: Porušení klatby přerušuje Hospodinův svazek s lidem. Má-li být narušený řád obnoven, musí být viník odstraněn ze společenství lidu. Měl být upálen se vším, co měl, s živým i mrtvým majetkem. Viníka odhalí Boží soud, zvláštní způsob posvátného losování. Je přítomen celý Izrael, který se musel předem očistit.

- ukamenování: "Akán a celá jeho rodina jsou ukamenováni - tak býval v Izraeli běžně prová-děn trest smrti - a navíc jsou jejich těla ještě spálena, což byl nejpřísnější trest. Co propadlo klatbě, obětuje se Hospodinu jako celopal, jako oběť, která má být celá spálena, z níž nemá nic zůstat zachováno - a na obětiště se nahromadí kamení. Mohyla připomíná hrob a smrt a tím zůstává pro budoucí pokolení vážnou výstrahu." (Jozue, Praha 1969 s.46n, Kalich).

úskalí textu:

- Výsledky zkoumání posledních let jsou jednomyslným přesvědčením, že biblický popis dobývání a osidlování zaslíbené země pochází z konečného výsledku a předchozí události jsou tedy zjednodušené, zkrácené a jejich skutečný průběh už nedokážeme rozeznat. K některým upřesněním můžeme dojít srovnáním textů knih Jozue a Soudců.

- Překvapuje nepoměr mezi 3000 útočníky a 36 padlými. Druhý údaj lze pokládat za reálný (sr Sd 20,39). Naproti tomu u prvního je nejisté, zda se původně mluvilo o tisících (jako i často ve SZ). Jestliže proti Aji nastoupili muži tří rodů a padlo jich 36, byla to velká pohroma. *Tisíce* se

snad dostaly do představ o válkách Izraele až ze snahy pozdější doby, kdy měly být dávné události náležitě zveličeny. Orientálec ani dnes nedává na vážky číselné údaje, jde-li o vyšší čísla.

Navíc může v tomto případě spolurozhodovat i snaha vypravěče, dát vyniknout svévolnému postupu Izraele, který spoléhá na sebe a ne na Hospodina.

- samostatná tradice v Sd 1,23-25 je vítaným doplňkem k Joz 8. Zdá se totiž, že dobytí vlastního města nestálo nijak v popředí zprávy knihy Joz, k tomu došlo až později akcí Josefovců. Záleželo především na zničení svatyň. Tím byli domorodci zbaveni pomoci svých božstev a Izrael uvarován pokušení těmto božstvům sloužit. Shrnuto: dobývání Aje znamenalo dobývání a dobytí bét-elské svatyně. Tím se vysvětlí kolísání tradice, která střídavě zaměňovala jméno Aj a město, jako by nevěděla nebo si nebyla jista, jak to doopravdy bylo.

- smrt Akána a jeho rodiny - nejedná se jen o trest, který je typický jen pro SZ. Učedníci v jeruzalémském sboru byli také přesvědčeni, že mohou a mají tvrdě ztrestat svatokrádež Sk 5,2.

I dnes má hřích jednotlivce či malé skupiny hrozivý dopad na celé společenství a trpí kvůli němu další. Díky oběti Ježíše Krista však již nejsme odsouzeni k smrti.

- věštecké nástroje pro nás dnes nemají tak velkou váhu a důležitost - jenom prostřednictvím pohádek, jako je třeba o Harry Potterovi, lze tušit, o jaké záležitosti šlo. Religionisté (znalci náboženství starověkých i novověkých) nám potvrdí, že magie a věštba byly neodmyslitelnou částí každého důležitějšího rozhodnutí krále, soudu, i obyčejného člověka, zlořečení zase bylo běžnou součástí každé mezinárodní smlouvy. Výroky proti věštebným praktikám nalezneme třeba u církevního otce Augustina (umírá 430).

- je zbytečné, abyste vyprávěli celou 8. kap., protože nejde o historický popis obsazování země a dětem v katechetickém převyprávění není zapotřebí připomínat vše, co je ve vyprávění předloženo jako výstraha pro dospělé. Stačí proto, připomenete-li Hospodinův záměr (8,1) a výsledek - vítězství Izraele, které je zpečetěno postavením oltáře a napsáním, tedy vyhlášením směrnice Zákona, který je určen nejen pro muže, ženy a děti, ale i pro ty, kteří žili v Izraeli jako hosté (8,30-35), tedy připojíte to, co je jádrem celého příběhu, a co by mělo být vyzdviženo zejména pro nejmladší. Tedy to, že zákon je pro všechny: pro muže, ženy i děti, a dokonce pro ty, kteří původně k Izraeli nepatřili.

pomůcky: ukázka starověkého kultického předmětu, totem, soudobý kultický předmět (odznak, vlajka klubu, uniforma...); obrázek mohyly, označení varování; doklad utrpení civilního obyvatelstva ve válce; listina lidských práv a svobod nebo podobný dokument (ústava).

motivační uvedení do příběhu:

- platí silniční značky jenom pro řidiče osobních a nákladních aut, nebo taky pro chodce a pro cyklisty, pro děti na kole?

- chtěli byste mít zázračné sluchátko jako Mach a Šebestová nebo kouzelnou hůlku jako Harry Potter? K čemu by vám byla dobrá?

pomůcky: ukázka starověkého kultického předmětu, totem, soudobý kultický předmět (odznak, vlajka klubu, uniforma...); obrázek mohyly, označení varování; doklad utrpení civilního obyvatelstva ve válce; listina lidských práv a svobod nebo podobný dokument (ústava).

motivační uvedení do příběhu:

- platí silniční značky jenom pro řidiče osobních a nákladních aut, nebo taky pro chodce a pro cyklisty, pro děti na kole?
- chtěli byste mít zázračné sluchátko jako Mach a Šebestová nebo kouzelnou hůlku jako Harry Potter? K čemu by vám byla dobrá?

osnovy vyprávění:

a) poznámky a osnova pro mladší školní věk:
vyprávění o provinění Akána a jeho čeledi můžete vynechat, vyprávějte pouze kap.8 a zdůrazněte Boží záměr, vynechejte boj (8,2-29) a připojte původně nenavržený text 8,30-35.

I. Motivace
II. Boží záměr
III. Izrael obsadil Aj
IV. Postavení oltáře
V. Zákon platí pro všechny - pro muže, ženy, děti i příchozí

b) osnova pro starší školní věk:
vyprávějte o Akánovi, vynechejte 8,2-29, doplňte vyprávění o text 8,30-35 (tj. neseznamujte

děti s taktikou boje, a připomeňte raději otevřenost Izraele vůči všem – tj. i těm, kteří byli nábožensky podceňováni v jiných náboženstvích a někdy i v Izraeli: ženy, děti, cizinci; zvěstným záměrem knihy Jozue skutečně není „svatá válka“)

I. Motivace
II. Radost z dobytí země
III. Tažení proti Aj bez Boží pomoci
IV. Prohraná bitva
V. Jozue se modlí k Hospodinu
VI. Důvod porážky
VII. Boží soud - losování
VIII. Odhalení viníka
IX. Kultické předměty uprostřed Izraele
X. Potrestání neposlušnosti
XI. Dobytí města Aj
XII. Postavení oltáře
XIII. Zákon platí pro všechny - pro muže, ženy, děti i příchozí

VYPRÁVĚNÍ

I. SITUACE IZRAELE – O CO ŠLO?

Hospodin vyvedl lid Izraele z otroctví. Vysvobozuje od zla. Nabízí svému lidu (také nám) svou pomoc. Ale ta pomoc je účinná jen tehdy, když i člověk sám to zlo odmítá, jinak tu Boží pomoc podkopává. Žít ve společenství s Bohem je možné jen naplno - když člověk odmítne všechno, za čím by se to zlo mohlo schovávat. A ono se schovává třeba za modlami. Proto je třeba je radikálně odmítnout, tzn. vytrhnout je i s kořeny. Šlo o to, aby náboženství Izraelců nebylo pohlceno pochlebováním Baalovi a jiným bůžkům, aby se nerozmělnilo tak, že by to Boží lid hrál na obě strany, trochu s Hospodinem a trochu s modlami. A tak bylo třeba jakoukoli modloslužbu zakázat a všechno, co souviselo s cizími bohy, jasně vyloučit. Proto i to jednoznačné nařízení při dobývání Jericha, že vše z toho města musí být zničeno.

II. TAŽENÍ PROTI městu AJ BEZ BOŽÍ POMOCI

Izraelci měli radost z vítězství nad Jerichem. Vzpomínáte si na to, jak ho dobyli? A víte, jaké jim dal Jozue instrukce, co mají udělat s dobytými věcmi? Mohli si brát pro sebe nějakou kořist? Proč ne?

Dobyli Jericho a říkali si: Když nám to tak dobře jde, budeme hned pokračovat, frčíme dál. Jako další na řadě se jim jevilo město Aj. Jozue nečekal na Boží pokyn a poslal tam muže na výzvědy. Když se vrátili, hlásili, že to bude snadná práce: „Je jich tam málo, proč bys tam posílal všechen lid? Pár borců to zmákne!“ – Jozue tedy vydal příslušné rozkazy. A jak to dopadlo? Tu bitvu prohráli a padlo tam docela dost lidí - na to, kolik jich do bitvy poslali. A proč ji prohráli?

III. JOZUE SE MODLÍ K HOSPODINU

Jozue si uvědomil: Prohráli jsme proto, že s námi nebyl Hospodin. Spolu s izraelskými staršími padl na tvář před Hospodinovou schránou, házeli si prach na hlavu a leželi tak až do večera. Ve svém zoufalství začal Jozue Bohu vyčítat: „To jsi nás zavedl až sem, aby nás ti domorodci zahubili? Kéž bychom raději zůstali na druhé straně Jordánu! Co teď učiníš pro své veliké jméno? Ukážeš svou moc?“ Bylo to skutečné pokání? Neměli se raději ptát, proč s nimi Hospodin nebyl? Neměli místo výčitek Bohu raději hledat chybu u sebe? Každopádně jim však bylo hrozně líto, co se stalo.

IV. HOSPODINOVA ODPOVĚĎ

Hospodin Jozuovi řekl: „Vstaň! Víš, proč jste byli poraženi? Izrael zhřešil! Provinili jste se proti mé smlouvě, kradli jste, ponechali jste si, co mělo být zničeno.“ Tak to tedy bylo: Porušili zákon klatby. Nedodrželi pravidla hry, nebo spíš pravidla života, které jim dal Hospodin. Porušením klatby se podkopával vztah s Hospodinem.

Smlouva má vždycky dvě strany. I smlouva s Bohem. Když ji nedodržujeme nebo děláme něco, co se jí příčí, nemůžeme se divit, že se nám pak nedaří to, co se na smlouvě zakládá. I dnes je důležité hrát v životě fair play. Nesvádět na druhé lidi ani na Boha, za co si můžeme sami. I dnes je normální, že za něco zlého, co udělám já sám, to většinou odskáče někdo jiný. Důsledky zlých myšlenek (třeba nenávisti) a činů jdou často mnohem dál, než si to vůbec umíme představit.

Jak z toho ven? Jedině cestou opravdového pokání, jen tak lze řetězec zla přetrhnout. K pokání však patří nejen lítost, nýbrž i úsilí o nápravu. Zlo je třeba odstranit. Hospodin řekl: „Nemůžete obstát před nepřáteli, dokud to, co propadlo klatbě, ze svého středu neodstraníte.“

V. BOŽÍ SOUD – LOSOVÁNÍ A ODHALENÍ VINÍKA

Druhého dne ráno svolal tedy Jozue všechen lid, aby všichni společně činili pokání, aby si všichni uvědomili, jak těžký hřích na celé pospolitosti leží, a také aby zjistili, kdo se provinil a co se vlastně stalo.

Proto před Jozua předstupovaly kmeny, čeledi, domy i jednotliví muži, aby se přišlo na to, kdo to byl. Los, který padá postupně na stále užší jednotku společenství, je obrazem Božího soudu i výrazem Boží vševědoucnosti, které nemůže žádná lidská lež ani vychytralost uniknout. Bůh nás zná lépe než my sami sebe. Je velký omyl něco předstírat, nalhávat sobě, druhým i Bohu, že něco je

jinak než ve skutečnosti, že např. já v ničem nejedu apod.

Los padl na Akána z pokolení Judova. Přiznal, že se při obsazování Jericha dopustil rabování. Sbalil, co mu nepatřilo. Nějaký plášť a kus zlata. Nešlo však jen o to, že si Izraelci při společném obsazování země neměli sami pro sebe brát žádnou kořist. To, co ukradl, nebylo totiž jen pěkné oblečení nebo klenot, který by pak mohl prodat. Šlo o věci, kterých obyvatelé Jericha používali k modloslužbě. Akán si asi řekl: “Heleme se, to by se mohlo hodit. Co když ten Hospodin tady v té zemi nebude fungovat tak jako dosud? Kdoví, co bude dál. Co je doma, to se počítá.” Jenže tyhle věci, které jsou proti Hospodinu, jsou v Izraeli proklaté. To znamená: co je Bohu cizí, to opravdu nepatří do nového života a je třeba to radikálně odmítnout. Nemůžeš obstát, nejen před nepřáteli, ale vůbec v životě, neodstraníš-li ze svého středu to, co se Hospodinu nelíbí.

VI. ODSTRANĚNÍ ZLA – POTRESTÁNÍ VINÍKA

Co bude dál? Pokání je víc než jen přijít na to, kde se stal průšvih. Pokání znamená neustále se očišťovat, vzdát se všeho, co do Božího království nepatří. Pro Izraelce to znamenalo odstranit ze svého středu toho, kdo jednal proti Bohu. Nešlo o to, že by Hospodin byl krvelačný a mstivý, že by chtěl za každou cenu trestat. Šlo o to rozhodně skoncovat s takovým přístupem, jaký měl Akán. Vždyť kvůli němu a kvůli jeho hříchu upadl do neštěstí celý Izrael! A tak byl on i se vším, co měl, ukamenován. Starý zákon není jen svědectví o slavných Hospodinových skutcích, ale i o hříších a chybách Božího lidu, a o jejich následcích.

VII. DOBYTÍ AJE, POSTAVENÍ OLTÁŘE A PŘIJETÍ ZÁKONA

Potom Hospodin Jozuovi přikázal, aby znovu vytáhli proti tomu městu. Izraelci šli a dobyli je. Byla to vlastně pohanská svatyně, centrum toho, co je proti Hospodinu, a ta musela být zničena, i když při tom teklo mnoho krve.

Pak Jozue izraelskému lidu znovu připomněl, proč a pro koho tam vlastně jsou, komu mají sloužit, jak, s kým a pro koho mají žít: pro toho, kdo je vyvedl z otroctví zla. Proto postavili Hospodinu oltář - z kamene, který neopracovávali železem (ze kterého měli zbraně); přinesli tam Hospodinu oběti zápalné (všechno ti patří, Hospodine) a pokojné (jen ty, Hospodine, jsi dárcem míru a pokoje). A Jozue tam napsal na kameny Hospodinův Zákon a četl jej všemu lidu. Boží Zákon v Izraeli platí pro všechny bez rozdílu - pro muže, ženy i děti, a dokonce i pro ty, kteří původně k Izraeli nepatřili a připojili se k němu až později. V Izraeli nikdo nemá být vyloučen ze společného života podle Božího zákona, nikdo není vyšachován, protože Hospodin pamatuje na všechny.

MODLITBA

Hospodine, přiznáváme si a vyznáváme před tebou, jak často myslíme jen sami na sebe. Často si stěžujeme, jak doplácíme na to, za co mohou ti druzí, ale neptáme se, kde oni musí slíznout něco za nás. Ani nevíme, kde jsme všude nadělali paseku, komu jsme ublížili, koho zranili. Odpusť nám, prosíme. Děkujeme ti, že nás učíš žít jinak, hledat pokoj a milosrdenství. Děkujeme ti za Ježíše Krista, za to, že s ním můžeme žít, i když jsme ve světě, který je stejně krutý jako ve Starém zákoně. Prosíme tě, pomáhej nám dělat to, co má smysl a co je dobré pro druhé. Pomáhej nám hledat to, co máme s druhými společné. Dej, ať nás vždycky nejvíc zajímá ne úspěch a bohatství, ale člověk, který je vedle nás. Amen

Podněty pra rozhovor:

- doplácíme na hloupost, vinu, zlobu druhých lidí?

- problém kolektivní viny: Bůh nás kolektivně netrestá, ale varuje, že naše provinění bude mít neblahé následky, které přivodíme i na své bližní. Týká se to každého sobectví, nepřátelství, každého porušení řádu, který v darované svobodě smíme přijmout nebo odmítnout.

- následky nezodpovědnosti můžeme odstranit tím, že tedy budeme ctít a rozvíjet kolektivní odpovědnost. Co to představuje?

- co víte o volbách komunálních, parlamentních? Myslíte si, že za své vládní představitele neseme všichni odpovědnost, když si je zvolíme? Jak to souvisí s kolektivní vinou a kolektivní odpovědností?

- jaký byl Ježíšův přístup ke kamenování?

- je trest smrti vyřešením viny podle Boží vůle?

- dá se příběhem, jako je ten dnešní, zdůvodňovat trest smrti?

- víte něco o vyhnání Němců, o arijských zákonech nebo o vyhnání Čechů ze Slovenska?

- základní lidská a občanská práva deklarují právo na život; je to tak dobré?

- znáte případ Salmana Rushdieho?

Odkaz na pracovní list

34 Achánova krádež a její důsledky

34 Achánova krádež a její důsledky - st

Odkaz na píseň

Jericho (SV131)

Synové Boží (SV381)

Volný jsem (SV375)

To já, ó Pane můj, stojím tady v modlitbách

Kdo na kolenou klečí, vídá dál

Odpusť (EZ688)

Všichni, kdo skládají v Pánu své doufání

To jedno mějme stále na paměti (EZ483)

Cílová skupina

Školní

Katechetické cykly

Pozvání na cestu Starý zákon 1

Biblický odkaz (kat)

Jozue 7,1–26

Jozue 8,1–28